

BIODIVERSITAT A LA SERRA DE TRAMUNTANA - PRIMÀRIA

Diapositiva 1: En aquesta activitat que forma part del projecte “La Serra de Tramuntana, un món per descobrir” de l’entitat Tramuntana XXI parlarem de la Biodiversitat a la Serra de Tramuntana.

Diapositiva 2: L’objectiu d’aquest projecte és que coneguem i estimem un poc més la Serra de Tramuntana, les seves muntanyes i tot allò que aporta, ja sigui natural o cultural. Allò que coneixem, ho estimam i cuidam.

Diapositiva 3: La Serra de Tramuntana ocupa el nord-oest de Mallorca. S’estén al llarg d’uns 90 km, amb una amplada màxima de 15 km. Ocupa el 30% del territori de l’Illa.

Són 19 els municipis que formen part de la Serra. Els més grans són Pollença, Calvià i Escorca. En total, hi viu una població de 40000 persones.

Diversos cims que conformen la Serra superen els 1.000 m d’altura. Destaca el Puig Major (1.443), el Puig de Massanella (1.348), la Serra d’Alfàbia (1.069 m), es Teix (1.064) i Es Galatzó (1.026 m).

La **Serra de Tramuntana** va ser declarada **Patrimoni Mundial** per la **UNESCO** en la categoria de Paisatge Cultural. Aquest reconeixement posa en valor la relació que hi ha hagut durant segles entre natura i societat a la Serra, i la forma en la que s’ha produït aquesta unió, integrant-se completament en el paisatge de la Serra. Ja no podem imaginar la Serra sense margades, camins de ferradura, o sitges de carbones, entre altres.

Diapositiva 4: En aquesta diapositiva apareixen una sèrie d'exemples de la diversitat d'elements i de paisatges de la Serra.

A la primera imatge podem veure un de tants d'elements patrimonials que hi ha a la Serra. En aquest cas, una barraca de carboner construïda amb la tècnica de pedra en sec (tècnica de construcció on no s'utilitza cap tipus de material per aferrar les pedres) i una sitja.

A la imatge central, veiem una vista general d'algunes muntanyes. La muntanya que millor es veu a la fotografia és el Puig Major, la muntanya més alta de les Illes Balears. La Serra de Tramuntana proporciona un paisatge impressionant.

També hi podem trobar molta biodiversitat, tant d'animals, plantes, fongs, etc. La planta que surt a la fotografia és un endemisme de la Serra. És a dir, és una espècie que només creix en un lloc concret de les muntanyes de la Serra i en cap altra banda del món. És per això que és molt important protegir la biodiversitat única de la Serra de Tramuntana.

A més hem de tenir en compte que a la Serra també hi viu gent. Selva, Alaró, Sóller, etc. són pobles de la Serra de Tramuntana. El de la foto és el poble de Valldemossa.

Finalment, també és important i curiós remarcar que hi ha un illot de les Balears que forma part de la Serra de Tramuntana: Sa Dragonera. A Sa Dragonera hi viu una espècie molt característica: la sargantana.

Diapositiva 5: Entram en la temàtica de l'activitat. **Que vol dir "biodiversitat"?** Biodiversitat, de forma simple, se pot definir com el conjunt de formes vives que viuen en un lloc determinat. La Serra de Tramuntana alberga molta biodiversitat.

Per altra banda, és important saber que la Serra és molt rica en endemismes.

La paraula "endemisme" fa referència a aquella biodiversitat que només la podem trobar a un lloc i a cap altre. Així, podem trobar endemismes de la Mar Mediterrània, com ara la *Posidonia oceanica* (només existeix en aquest lloc), endemismes balears com ara la flor groga de la primera imatge (Estepa Joana – *Hypericum balearicum*) i endemismes que només podem trobar a la Serra, com ara el ferreret (petit amfibi que només habita als gorgs dels torrents de la Serra de Tramuntana).

	<p>Les imatges fan referència a diferents exemples de biodiversitat que podem trobar a la Serra.</p>
--	--

	<p>Diapositiva 6: Perquè hi ha tanta biodiversitat a la Serra de Tramuntana? La Serra de Tramuntana es considera com una illa dins una altra illa.</p> <p>El fet de viure en una illa, fa que les persones i fauna i flora que hi vivim estiguem una mica més aïllats que la resta de territoris. La mar fa de “barrera” i de fet, si volem desplaçar-nos a un altra territori ho haurem de fer per mar o aire, sempre d’una manera més complicada que les persones que viuen al continent.</p> <p>Aquest fet ha condicionat, en certa mesura, algunes de les espècies que tenim a les Illes. Les quals, pel fet d’estar més aïllades han evolucionat (és a dir, canviat al llarg del temps) d’una forma diferent a les que viuen al continent, donant lloc a una gran quantitat d’endemismes.</p> <p>A la Serra, aquest procés encara està més accentuat. Al ser un lloc de difícil accés fa que la biodiversitat que alberga s’hagi conservat al llarg del temps, a més d’haver anat evolucionat diferent de la d’altres llocs a causa del seu aïllament.</p>
---	--

	<p>Diapositiva 7: Que en sabem de la biodiversitat de la Serra de Tramuntana? Moment de participació de l’alumnat.</p> <p>Alguns exemples d’ocell són el voltor negre, el pinsà, el corb, el ropit, etc.</p> <p>Alguns exemples de mamífers: les cabres, els conills, les rates, els marts, etc.</p> <p>Alguns exemples de rèptils: la serp de ferradura, tortuga de terra, etc.</p> <p>Alguns exemples d’arbres: el pi, l’alzina, l’ullastre, l’arbocera, etc.</p> <p>Alguns exemples d’arbusts: la mata, el xiprell, les estepes, els romaní, etc.</p> <p>Alguns exemples de fongs: els esclata-sangs, les gírgoles, etc.</p>
---	--

Diapositiva 8: En aquesta diapositiva veiem una sèrie d'animals que viuen a la Serra de Tramuntana.

Voltor negre. És l'au més gran que tenim a les nostres Illes. Amb les ales obertes, poden arribar a fer dos metres d'amplada. És una espècie protegida tot i que actualment la seva població ha millorat i hi ha més parelles reproductores. És una espècie carronyera, és a dir, s'alimenta de restes d'altres animals morts.

El pinsà. És una petita au característica dels boscos i bona de identificar per la seva coloració de les ales. És bastant sociable i fàcil de veure pels camins del bosc, si fem silenci.

El corb. És una au caracteritzada per la seva coloració totalment obscura. La podem reconèixer perquè és de mida mitjana – grossa i pel seu característic cant. Diuen que les parelles dels corbs són per sempre, com les d'alguns pingüins. Els corbs són omnívors, és a dir, mengen de tot.

L'eriçó. És un animal mamífer que podem trobar tant als boscos com als camps de l'Illa. Té tot el cos cobert de pues excepte el ventre, i com a curiositat, no tenen coll. La dieta de l'eriçó és omnívora. Els eriçons s'activen durant la nit i tenen un olfacte molt desenvolupat.

El mart o marta. És un mamífer molt ràpid i esquiú. És mal de veure. A vegades si que n'hi ha d'atropellats a la carretera. Viu principalment a zones forestals i sobretot està actiu durant la nit. La seva alimentació és molt variada, i va des de petits animalons a fruits, com ara les arboces.

La rata cellarda. És un rosegador d'orelles grosses, i el tret més distintiu és les dues línies de color negre del rostre. Viu principalment a zones arbrades i a camps. Les rates cellardes són animals nocturns.

Diapositiva 9: En aquesta diapositiva es presenten una sèrie d'exemples de la vegetació més comú a la Serra de Tramuntana.

El Pi: El pi és un arbre molt abundant als nostres boscos. Té les fulles en forma d'agulla i produeix pinyes. Creix a tot tipus d'ambients, des de la costa fins a les muntanyes de la Serra i s'adapta molt bé als canvis.

L'alzina: És un altre arbre molt abundant a la nostra Illa. Sobretot creix a les zones més humides, i es especialment abundant a la Serra de Tramuntana. El fruit és l'aglà. Entre els animals que s'alimenten dels aglans hi trobem per exemple, els porcs. A Balears no hi ha esquiroles que se puguin alimentar d'aglans.

El romaní: El romaní es una espècie molt abundant als nostres camps i muntanyes. El podem trobar des de a zones properes a la mar fins als cims de la Serra. Se caracteritza perquè les seves fulles fan molt bona olor: és una espècie aromàtica, que s'utilitza en l'alimentació, cosmètica, etc.

L'arboçera: És un arbre comú de les zones més humides i ombrívoles. El podem trobar a molts llocs de la Serra de Tramuntana. El seu fruit, de color vermell, és l'arboça. Diuen que menjar moltes arboces engata. Durant la tardor fa el fruit.

El garballó. El garballó és un tipus de petita palmera que podem trobar principalment a diversos llocs de la Serra de Tramuntana i la Serra de Llevant. És l'única palmera autòctona de Mallorca, és a dir, que la podem trobar de forma natural i no ha estat introduïda per l'home. Amb les fulles del garballó es fan objectes de llata: capells, cistelles, etc.

La mata: És un arbust molt comú . El seu fruit és la llentiscle, que és de color vermell i de color obscur quan madura. És un aliment important per diversos ocells.

Càrritx: El càrritx és una espècie herbàcia que podem trobar a molts de llocs de la Serra. És una espècie que s'adapta molt aviat als canvis i colonitza espais molt fàcilment. Com a curiositat es pot dir que les fulles tallen si les agafam d'una en una.

Xiprell: És un arbusts que fa unes flors petites de color rosa. Les fulles són petites, en forma d'agulla, semblants a les del romaní. Per diferenciar les dues espècies és

suficient amb ensumar i saber si fa o no bona olor. El xiprell no és una espècie aromàtica. Durant la tardor floreix l'espècie.

Diapositiva 10: Els endemismes, com ja s'ha dit, són espècies que només viuen en un lloc determinat. A la Serra, per les seves característiques, hi ha molts endemismes.

Entre ells destaca el Ferreret, un petit amfibi que només viu als gorgs dels torrents de la Serra de Tramuntana. Aquesta espècie està protegida i és objecte d'estudi per investigadors de la universitat.

Un altre exemple d'endemisme, en aquest cas vegetal, és l'*Euphorbia fontqueriana*, una petita lletrera que només creix a un punt concret d'una muntanya de la Serra. Aquesta espècie està en perill d'extinció i també és objecte d'estudi per la universitat, ja que queden molt pocs exemplars a la natura.

Diapositiva 11: Que posa en perill la biodiversitat de la Serra? Hi ha varis factors que poden afectar a aquesta biodiversitat.

Per una banda, les espècies invasores que han arribat d'altres bandes del món. És el cas de l'**ós rentador** i el **coati**. Dues espècies no pròpies del nostre territori que poden ocasionar greus problemes a la fauna i la flora autòctones, ja que poden desplaçar altres espècies, transmetre malalties que aquí no existien, etc.

Aquestes espècies exòtiques han arribat a la natura perquè les persones les hi hem amollat. No s'han de tenir aquests animals com a mascotes i molts menys amollar-los quan ja no els podem cuidar o ens ocasionen problemes.

La **processionària del pi** també és una espècie que va venir de fora i ocasiona importants problemes als pins. Els defolia (deixa sense fulles). Moltes vegades els pins es recuperen una vegada passada la temporada, però alguns pins vells o malalts, poden no superar l'impacte de la plaga.

	<p>També s’han de tenir present aquelles espècies que són pròpies de la nostra illa però que per diversos factors han esdevingut un problema. És el cas de la cabra mallorquina assilvestrada. Era una espècie de la ramaderia mallorquina que amb l’abandonament del món rural ha passat a assilvestrar-se i viure lliurement a l’entorn natural. Les seves poblacions són molt grans, i són un problema per algunes espècies de plantes. No hi ha depredador natural de la cabra que equilibri les poblacions i aquestes creixen sense control.</p> <p>Una altra espècie que en els darrers anys dona problemes és el banyarriquer, un escarabat molt gran que afecta a les alzines. Les larves foraden les alzines per dedins i les poden acabar matant. Les alzines dels nostres boscos majoritàriament estan molt envellides i se veuen més afectades pel banyarriquer.</p> <p>També hi ha altres factors que posen en perill la biodiversitat de la Serra, i són ocasionats directament per les persones. Tots sabem que a la natura no hem de cridar, ni fer molt de renou. Hem d’evitar trepitjar intencionadament fauna i flora, com també hem d’evitar arrabassar plantes, i fer mal bé l’entorn.</p> <p>Sempre que sigui possible hem de tornar a casa els residus que hem generat a la natura. Moltes vegades a la muntanya ja no hi ha papereres, per tal de no crear punts bruts. I per acabar, hem de seguir les indicacions de les institucions en relació a l’ús del foc, un perill molt important pels nostres boscos.</p>
--	---

	<p>Diapositiva 12: Així, quan anem a la natura hem de respectar-la i cuidar-la i seguir les indicacions pertinents.</p> <p>Si veiem una espècies invasora, com ara el coati o l’ós rentador és important que donem avís al COFIB (Centre de Recuperació de Fauna) o bé telefonem a l’112 i ells sabran quines passes seguir. A l’112 també hi podem telefonar per qualsevol emergència.</p>
---	--